

Ad corinthios I.

ba diiudicat: sed spiritualis est h̄s. ergo ei spiritualia sunt tradēda. et hoc est qd dicit. Spiritualis enīz diiudicat oīa et ipse a nemine iudicatur. ¶ Ubi p̄mo vidēdum est quis homo dicatur spiritualis. Est autem notandus qd spiritus nominare p̄sueuimus substātiās incorporeas: quia igitur aliqua pars anime est: que nō est alicuius organi corporei actus. s. pars intellectiua comprehendēs intellectum et volūtatem: huiusmodi pars anime spiritus hominis dicitur: que tamē a spiritu dei et illuminatur s̄m intellectum: et inflātur s̄m affectum et voluntatem. Dupliciter ergo dicitur homo spiritualis. Uno modo ex parte intellectus spiritu dei illustrāte. Et s̄m hoc in Gloſa dicitur qd homo spiritualis est qui spiritui dei subiectus certissime ac fideliter spiritualia cognoscit. Alio modo ex parte volūtatis spiritu dei inflānte. et hoc modo dicitur in Gloſa qd spiritualis vita est qua spiritus dei habens rectorem animam regit. i. animales vires. Gal. vltimo. Vos qd spirituales estis istruite huiusmodi rē. ¶ Secūdo cōsiderādus est: quare spiritualis diiudicat omnia et ipse a nemine iudicatur. Ubi notandum est qd in omnibus ille qui recte se h̄z rectus iudicium habet circa singula. Ille autē qui in se rectitudinis defectū patitur: deficit etiam in iudicando. vigilās enī recte iudicat et se vigilare et alium dormire: sed dormiēs nō habet rectum iudicium de se nec de vigilāte. Unde nō sunt res tales quales vidētur dormiētī: sed quales vidētur vigilāti. Et eadem ratio est de sano et iſtirmo circa iudiciū sapientis: et de debili et forti circa iudiciū ponderis: et virtuoso et vicioso circa agibilia. Unde et philosophus dicit in qnto ethicoz. Qd virtuosus est regula et mēſura omniū humanorum. quia. s. in rebus humanis talia sunt singularia qualia virtuosus iudicat ea esse. et h̄z hūc modū apostolus hic dicit qd spiritualis iudicat omnia. quia. s. homo habens intellectum illustratus et affectum ordinatum per spiritum sanctum de singulis que pertinet ad salutē rectus iudiciū habet. Ille autē qui nō est spiritualis habet etiam intellectus obscuratus et affectum iordinatum circa spiritualia bona. et ideo ab hoīe nō spirituali spiritualis homo iudicari non potest sicut nec vigilās a dormiēte. Quātus ergo ad p̄mū hoz dicitur Sap. 3. Qd iudicabūt iusti nationes. ¶ Quantum ad 2^m dicitur. infra. 4. Mibi pro minimo est vt a vobis iudicer aut ab humano die.

¶ Deinde cui dicit. (Quis enī nouit rē.) Manifestat rōnē iudicatis. et p̄mo iudicat auctoritatē. Secūdo adaptat ad p̄positū ibi. (Nos autē rē.) Est autē cōsiderādū qd ad hoc qd aliquis possit de aliquo hoīe iudicare duo requirūt. P̄mo vt iudicās cognoscat ea que sunt iudicati: qd vt dicit p̄mo ethicoz. Unusquisq; bñ iudicat que cognoscit et horus est optimus iudex. Ex quo patet qd sensus. i. sapiās dei omnia iudicātem nullus possit diiudicare. ideo dicit. quis enī nouit sensum dñi. quasi dicat nullus. qd sapiā dei excedit oēs cupiditatem hominis. Ecc. p̄mo. Sapiam dei precedētes omnia quis inuestigauit. Sap. 14. Sensus autē tuus quis scire poterit: nisi tu dederis sapiam. Sc̄do requiritur qd iudicās sit superior iudicato. Unde dominus habet iudiciū de seruo. magister de discipulo. Ex quo etiam patet qd nullus potest sensus dei iudicare. propter quod sequitur. Aut quis instruxit eum: Quasi dicat nullus. Non enim habet sciam ab aliquo acceptam: sed potius fontes oīs scie. Job 26. Cui dedisti cōsiliū: forsitan ei qui nō habet sapiam. Videntur autem verba hec assumpta ex eo quod dicitur Esa. 4. Quis adiunxit sp̄m dñi aut qd p̄siliarius eius fuit. et ostendit illi. cum quo inyt cōsiliū et instruit eum.

¶ Deinde adaptat quod dixerat ad p̄positū dicēs. (Nos autem) scilicet spirituales viri. (Sensūs christi habem⁹.) id est recipimus in nobis sapiētiam christi ad iudicādum.

Eccle. 17. Creauit illis sciētiam spiritus sensu adimplenit corda illoz. Luc. vltimo. Dicitur qd aperuit illis sensus vt intelligerent scripturas: et ita quia sensus christi diiudicari non potest. cōueniēs est qd spiritualis qui sensus christi habet a nemine iudicetur. CAP. III.

Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus. Tanq̄ paruulis in christo lac vobis potum dedi non escam. Nondum enim poteratis: sed nec nūc quidē potestis. Adhuc enīz carnales estis. Cum enim sit inter vos zelus et contentio: nōne carnales estis et s̄m hominē ambulatis. Cū enim quis dicat. Ego quidem sum pauli. Ali⁹ autē ego apollo. nonne homines estis? Quid igitur ē apollo? Quid vero paulus? Ad ministri eius cui credidistis. Et vniciq; sicut domin⁹ dedit. Ego plantauī. apollo rigauit. sed deus nunc incrementum dedit. Itaq; neq; qui plantat est aliquid neq; qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Qui autem plantat et qui rigat vnum sunt.

¶ Supra apostolus ostenderat errorem corinthioz qui propter ministros christi a quibus baptizati et docti erant ad inuicem disceptabant. hic incipit eozum iudiciū quod habebant de ministris improbare ex quo iudicio contentiones in eis procedebant. Et circa hoc duo facit. P̄mo improbat eozum iudiciū quātum ad hoc qd quibusdam ministroz de quibus gloriabantur plus attribuebant q̄ deberent. Secundo quātum ad hoc qd alios christi ministros contēnebant. quarto capitulo. ibi. (Sic nos existimet homo.) Circa p̄mum duo facit. P̄mo ostēdit detrimentum quod patiebantur propter contentiones ex peruerso iudicio prouenientes. Secundo improbat eoz peruersum iudiciū. ibi. (Quid igitur est apollo.) Circa p̄mum duo facit. P̄mo ponit detrimentum quod hactenus passi erant propter eozum defectum. Secundo ostendit qd adhuc idem patiuntur ibi. (Sed nec nūc quides.) Circa p̄mum tria facit. P̄mo ponit detrimentum quod hactenus passi erāt propter eozum defectum. dixerat enī supra qd apostoli quidem spiritualia documenta spiritualibus tradebant que animales homines percipere nō poterāt quod eis adaptat dicens. (Et ego fratres qui.) s. inter alios apostolos spiritualibus spiritualia loquor. Non potui: scilicet cōueniēter vobis loqui quasi spiritualibus: vt scilicet traderem vobis spiritualia documēta. Sed quasi carnalibus: scilicet locutus sum vobis: eosdem enim carnales dicit quos supra animales: quibus oportet tradi ea que sunt infirmitati eozum accōmoda. Esaia. 28. Quem docebit scientiam et quem itelligere faciet auditum. Ablatos a lacte auulsos ab yberibus: id est a carnali conuersatione et sensu. Secundo adhibet similitudinem dicens. (Tanq̄ paruulis in christo.) id est parum adhuc introductis in perfectam doctrinam fidei que spiritualibus debetur. Deb. 5. Dis qui lactis est particeps expers est sermo: nū iusticie. paruulus enī est: perfectoz autē est solidus cib⁹. Tertio rōnes assignat ne credatur ex inuidia eis sp̄ualē doctrinā subtraxisse cōtra quod dicitur Sap. 7. Quā sine fideiō didici et sine inuidia cōico. Uñ subdit. (Nōdū enīz poteratis.) quasi dicat nō subtraxi vobis escā ppter meā: s; ppter yestrā impotētiam: quia verba spiritualia nōdum

bene poteratis capere: fm illud Jo. 16. Adhuc multa hēo vobis dicere: sed nō potestis portare modo.

(Deide cū dicit. (Sed nec nūc qdē potestis.)) Ostēdit qd adhuc idem detrimētū patiunt. 7 pmo qdem ponit ipotētā cui adhuc subiacebāt dicēs. Sz nec nūc qdē potestis .q. d. qd a pncipio pfectā doctrinā capere nō poteratis. non mirū fuit: qz hoc vfe nouitati cōpetebat: fm illud p. Pet. 2. Sicut mō geniti infantes lac cōcupiscite. Sz B videt eē culpabile qd post trā tēpus in quo pficere debuistis eandē ipotētā retinetis: fm illud Heb. 5. Lū deberetis magri eē ppter tempus: rursus idigetis doceri que sunt elemta sermōnū dei. Scdo assignat predicte ipotentie rōnem dicēs. (Adhuc enī carnales estis.) .i. vita 7 sensu. Et iō ea que sūt spūs cape nō potestis: sz sapitis ea q sūt carnis: sz illō Ro. 8. Qui fm carnē sunt: que carnis sunt sapiūt. Tertio ponit rōnez pbatōis iducte dicēs. Lū enī iter vos sit celus 7 cōtentio nōne carnales estis. 7 fm hoies ambulatis. Ubi cōsiderandū est qd recte iungit celum 7 rētione: qz celus. i. inuidia est cōtētiōis mā. Inuidus enī tristatur de bono alterius: qd ille nititur pmouere: 7 ex hoc segtur rētio. Uñ Jac. 3. Ubi celus 7 cōtētiō ibi icōstātia 7 omne opus prauum. Et silr ecōuerso. charitas per quā quis diligit bonuz alterius est mā pacis. Scdo cōsiderandū est qd celus 7 cōtētiō nō hz locū nisi in carnalibus hoibus: qz ipsi ad bona corporalia afficiunt que simul a pluribus itegre possideri nō possunt. 7 iō ppter hoc qd aliqs aliquod bonū corporale possidet alius ipeditur a plena possessiōe illius: 7 ex hoc sequitur inuidia: 7 per pns cōtētiō: sz spūalia bona: ad que spirituales afficiunt: simul a plurib⁹ possideri possunt. 7 ideo bonū vnus nō est alterius ipedimētū. 7 ppter hoc in talibus nec inuidia nec cōtētiō locū hz. Unde Sap. 7. Sine inuidia cōmunicō. Tertio cōsiderādū est quare hoies carnales dicit fm hoiem ambulare: cuz tamē hō ex spū 7 carne cōponat: qz nāe humane cōsonum est vt spūs cognitio nē a sensibus carnis accipiat. Uñ 7 nūr affectus rōnis humane fm ea que sunt carnis mouet nisi spūs hois per spiritum dei supra hoiem eleuetur. Uñ dicit Ecc. 34. Sicut pturiētis cor tuum fantasias patitur nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio. Est g sensus sz hoiem. i. sz nām humanā sibi a dei spiritu derelictaz. sicut 7 in ps. dicit. Silij hominū vsquequo graui corde vt quid diligitis vanitatem. 7 queritis mēdaciū. Quarto manifestat pbatōne iductam dicēs. (Lū enī quis.) .i. aliquis vestrū dicit. Ego qdem suz pauli. q. a paulo baptizatus 7 doctus. Alius aut ego apollo genitiui casus: per quod denotatur i vobis esse celus 7 cōtētiō. Nōne hoies estis. i. carnales 7 nō spūales vtpote celum 7 cōtētiōne habētes pro rebus humanis. Qualis enīz homo est talibus rebus affici 7 p affectū inheret. fm illō Dsee. 9. Facti sunt abhomiabiles sic ea q dilexerūt.

(Deide cū dicit. (Quid igif est apollo.)) Improbatur eoz iudicium qstū ad hoc qd plus ministris attribuebāt qd deberent. Et pmo ostēdit veritatē. Secūdo excludit errorem ibi. (Nemo vos seducat.) Tertio ifert cōclusionē itentā ibi. (Itaqz nemo glorie in hoibus.) Circa pmo duo facit. pmo ostēdit cōditionē ministrorū. Scdo agitur de eoz mercede ibi. (Unusqzqz ppiā mercedē.) Circa pmo tria facit. pmo ponit ministrorū cōditionē. Scdo ponit similitudinē ibi. (Ego plātaui apollo rigauit.) Tertio ostēdit itentū ibi. (Itaqz neqz qui plātat.) Circa pditionē aut ministrorū duo tāgit. pmo qd nō sunt domini: sz mistri dicēs. Vos de paulo 7 apollo gloriāmini. igif quero a vobis qd est apollo 7 quid paulus. i. cuius dignitatis vel potestatis: vt digne de eis possitis gloriari: 7 respondet. Mistri eius idest dei sunt. quasi dicat. quod agunt in baptismo 7 in doctrina nō pncipaliter agunt sicut domini: sz sicut ministri

eius: fm illud Esa. 61. Ministri dei dicetur vobis. Posset autē alicui videri magnū esse ministrū dei eē 7 gloriandū esse in hoibus de ministerijs dei. Et vere esset si sine hominibus nō pateret accessus ad deū. sicut illi qui solēt gloria ri de ministris regis sine qbus nō patz aditus ad regē. Sz hoc hic locū nō hz: qz fideles xpi per fidē habēt accessum ad deū: fm illud Ro. 5. Per quez accessum habemus ad deū p fidē 7 grām istā in qua stamus 7 gliamur in spe glie filioz dei: ideo signāter addit. Cui credidistis. q. d. p fidez iā estis iuncti deo nō hoibus. Uñ supra. z. Dicitū est vt fides vestra nō sit in sapiētia hoium sz in virtute dei. 7 ideo pmo de deo est vobis gaudendū qd de hoibus. Contingit autem qd ministri hoium vel dnozum vel artificum pmo habēt a seipsis aliquā dignitatē vel virtutem: ex qua ydonei ad ministeriū fiunt: sed hoc nō est de ministris dei 7 iō scdo ostēdit qd tota dignitas 7 virtus ministrorū est a deo dicēs. (Et vniciqz sicut dō diuisit.) .q. d. in tātū aliquis 7 vnusquisqz nostrū hz de virtute ministrādi in qstuz ei de⁹ dedit. vñ nec sic nobis est gloriandū. z. Lor. 3. Sufficiētia nostra a deo qui ydoneos nos fecit mistros noui testamēti.

(Deide cum dicit. (Ego plantauit.)) Ponit similitudinē ministrorū ex similitudine agricolaz vbi duplex differentia operationū intelligitur. Una operationis vnus ministri ad operationē alterius. Et qstuz ad hoc dicit. (Ego plātaui.) .i. in predicatiōe ad modū plantātis me habui: qz. s. pmo vobis pdicauit fidez. Esa. 51. Posui verba mea in ore tuo: vt plātes celos. (Apollo rigauit.) .i. ad modū rigātis se habuit: qui aquā plantis exhibet ad hoc vt nutriatur et crescat. Et similiter legitur. Act. 18. Quia paulus multos corinthioz cōuertisset superuenit apollo qui multuz contulit his qui crediderunt: publice ostendēs per scripturas esse iesum xpm. Eccle. 24. dicitur. Rigabo ortuz meū plātionū. Secūda differentia est operationis ministrorū qui exterius operantur plantādo 7 rigādo ad operationē dei qui interius opatur. Unde subdit. (Sz deus icremētum dedit) iteri⁹. .i. operādo. scdo Lor. 9. Augebit icremēta frugum iusticie vestre. Sic etiā in rebus corporalibus plantantes 7 rigātes exterius operantur: sz deus opatur iterius per operationē nature ad icremēta plantarū.

(Deide cū dicit. (Itaqz neqz qui plātat neqz qui rigat rē.)) Infert ex premissis duas cōclusiones. quarū pma ifertur fm cōparationē ministrorū ad deū dicēs. Ex quo paulus plātauit 7 apollo rigauit nō sunt nisi ministri dei: 7 nō hnt aliqd nisi a deo: 7 nō opant nisi exterius: deo iterius opante. (Itaqz neqz q plātat ē aliqd.) .i. pncipalr 7 magnū. de q fit gloriādū. (Neqz q rigat: sz qui icremētuz dat dō.) Ipse enī p se est aliqd pncipale 7 magnū de quo est gloriādū. Actio enī nō attribuit instrumēto cui cōparat minister: sz pncipali agēti. Uñ Esa. 40. dicit. Dēs gētes quasi nō sint sic sunt coram eo. Scdoz cōclusionē ifert pertinētē ad cōparationē ministrorū adinuicē dicēs. Qui plantat aut 7 q rigat. cū sint mistri dei 7 nihil nisi a deo habētes 7 soluz exterius opantes vnum sunt ex cōditiōe nature 7 ministerij rōne: quare. s. nō potest vnus alteri preferri nisi fm donū dei. 7 ita qstū in seipsis est vnū sunt. Et qz sequēter in itētiōe ministrādi deo vnuz sunt p cōcordiam volūtatis: ideo stultum est de his qui vnuz sunt dissentire. ps. Ecce qz bonus 7 qz iocundū bitare frēs in vnuz. Ro. 12. Multi vnū corpus sumus in xpo.

(Lectio. II.)

Vnusqzqz ppiā mercedē accipiet fm suum laborem. Bei enī sumus adiutores. Bei agricultura estis. Bei edificationis estis. Scdoz grāz dei q dara ē mibi. vt sapiens architectus funda-

Ad corinthios I.

mentum posui. alius autem superedificat. Unusquisque autem videat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est quod est Christus Iesus. Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum argentum lapides preciosos ligna fenum stipulam unuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit: quia in igne reuelabitur: et unuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit: sicut tamen quasi per ignem.

Supra apostolus ostendit qualis sit conditio ministrorum: hic agit de remuneratioe eorum. Et primo agit de mercede bonorum ministrorum. Secundo agit de punitione malorum ibi. (Nescitis quia repleti dei estis etc.) Circa primum tria facit. Primo promittit ministris mercedem propriam. Secundo assignat rationem ibi. (Dei enim sumus.) Tertio agit de diuersitate mercedis ibi. (Secundum gratiam dei.) Dicit ergo. Dicitur est quod neque quod platur est aliqd: neque qui rigat non tamen inutiliter platur vel rigat: sed unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Quamuis enim quod incrementum tunc dat sit deus et ipse solus iterum operetur. exteri tamen laborantibus mercedem tribuit: secundum illud Iere. 31. Quiescat vox tua a prolato et oculi tui a lachrymis: quia merces est operi tuo. Que quidem merces est ipse deus. sed illud Hebr. 15. Ego pretor tuus sum et merces tua multa nimis. Pro qua mercede laborantes mercenarij laudantur: sed illud Luc. 15. Quamti mercenarij in domo patris mei abundat panibus. Alioquin si per aliam mercedem in opere dei aliquis laborat laudandus non est: secundum illud Jo. 10. Mercenarius autem et cuius non sunt oues proprie videt lupum venientem et fugit. Nec autem merces et communis est omnibus et propria singulorum. communis quidem: quia idem est quod omnes videbunt et quo omnes fruuntur. sed deus: secundum illud Job. 22. Super omnipotentem delictus affluens et leuabis ad deum faciem tuam. Esa. 28. In illa die erit dominus exercituum corona glorie et seruus exultationis populo suo. Et ideo Matt. 20. omnibus laborantibus in vinea datur vnus denarius. propria vero merces erit singulorum: quia vnus alio clarius videbit et plenius fruetur sed determinata sibi mensura. Unde et dan. 12. Illi quoque docti sunt comparant splendori firmamenti qui ad iusticiam erudiunt plurimos quasi stelle. Hinc est quod Jo. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt. propter quod etiam hic dicit. Unusquisque propriam mercedem accipiet. Dicit autem secundum quod attendat mensuram proprie mercedis. cum subdit. Secundum suum laborem. Unde et in ps. 128. Labores manuum tuarum: quia manducabis fructus eius et bene tibi erit. Non tamen propter hoc designat equalitas laboris ad mercedem: quia ut dicitur 2. Cor. 4. Quod in presenti est momentaneum et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operabitur in nobis. Sed equalitate designat proportionem: ut scilicet ubi est potior labor ibi sit potior merces. potest autem intelligi labor esse potior tripliciter. Primo quidem sed forte maius charitatis cui respondet merces eternalis. Unde dicitur Jo. 14. Qui diligit me diliget a patre meo et ego diligam eum. et manifestabo ei meipsum. Unde qui ex maiori charitate laborat licet minoris labore patiat plus de premio eternali accipiet. Secundo ex specie operis: sicut enim in rebus humanis ille magis premiatur qui in digniori opere laborat sicut architectus quam artifex manualis licet minus laboret corporaliter. ita etiam in rebus diuinis ille qui in nobiliori opere occupat maius premium accipiet quantum ad aliquam prerogatiuam premij eternalis licet forte minus corporaliter laboret. Unde aureola datur deo

coribus virginibus et martyribus. Tertio ex quantitate laboris: quod quidem contingit dupliciter. Nam quicquid maior labor maiorem mercedem meretur. proprie quantum ad remissionem pene puta quod diutius ieiunat vel longius peregrinat et est quantum ad gaudium quod percipiet de maiori labore. Unde Sap. 10. dicitur. Reddidit deus. scilicet iustis mercedem laborum suorum. quicquid vero est maior labor ex defectu voluntatis. In his enim quod propria voluntate facimus minoris labore sentimus. Et talis magnitudo laboris non augetur: sed minuet mercedem. Unde dicitur Esa. 40. Assumentur penas ut aquile current et non laborabunt volabunt et non deficient. et ibi promittitur. deficient pueri et laborabunt.

Deinde cum dicit. (Dei enim sumus.) Assignat rationem eius quod dixerat. Et ponit rationem. Secundo adhibet similitudinem ibi. (Dei agricultura estis.) Dicit ergo primo. recte quilibet nostrum mercedem accipiet. dei enim sumus adiutores. sed secundum nostrum laborem. Contra quod videtur esse: quod dicitur Job. 26. Cuius adiutores: numquid ibecillius: et Esa. 40. Quis addiuuit spiritum domini. Contra domum est autem quod dupliciter aliquid adiuuat. Uno augendo eius virtutem et sic nullus potest esse dei adiutor. Unde et post promissa verba Job subdit. et sustentas brachium eius quod non est fortis. Alio obsequando operationi alterius sicut si minister dicat domini adiutor in quantum exequitur opus eius aut ministerium artificis. et hoc modo ministri dei sunt eius adiutores: sed illud 2. Cor. 6. Adiuuantes autem exhortamur. sicut ergo ministri hominum exequentes eorum opera mercedem ab eis accipiunt secundum suum laborem: ita et minister dei. Secundo adhibet similitudinem simplicis operis. scilicet agriculturam et edificationem. proprius quidem fidelis ager est a deo cultus in quantum per operationem diuinam fructum boni operis deo producit: secundum illud Ro. 7. Sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ut fructificetis deo. Et Jo. 5. dicitur. Pater meus agricola est. et hoc est quod primo dicitur. Dei agricultura estis. id est quasi ager a deo cultus et fructus ferens eius opere. et proprius fidelis est quasi domus a deo edificata in quantum fructus dei in eis habitant: secundum illud Eph. 2. Et vos coedificamini in habitaculum dei. Et ideo secundo dicitur. Dei edificatio estis. id est edificium a deo constructum: sed illud ps. Nisi dominus edificauerit domum etc. Sic igitur ministri dei sunt adiutores in quantum laborant in agricultura et edificatione fidelis populi.

Deinde cum dicit. (Secundum gratiam dei etc.) Agit de diuersitate mercedis. et quia merces distinguitur secundum distinctionem laboris ut dictum est. Jo. primo agit de diuersitate laboris. Secundo de diuersitate mercedis ibi. (Sicut superedificat.) Circa primum duo facit. Primo ponit distinctionem laborum. Secundo subiungit admonitionem ibi. (Unusquisque autem videat etc.) Circa primum duo facit. primo relicta similitudine agriculturam quam supra persecutus fuerat sub similitudine edificationis suam propriam laborem describit dicens. Secundum gratiam dei quod data est mihi ut sapiens architectus fundamentum posui. Ubi considerandum est quod architectus dicitur principalis artifex et maxime edificij ad quem pertinet probere summam dispositionem totius operis quod perficitur per operationem manualium artificum. Et ideo dicitur sapiens in edificio: quia simpliciter sapiens est qui summam causam cognoscit. scilicet deum et alios sed deum ordinat. Ita sapiens in edificio dicitur qui principale causam edificij. scilicet finem considerat et ordinat inferioribus artificibus quod sit propter finem agendum. Manifestum est autem quod tota substantia edificij ex fundamento dependet. et ideo ad sapientem architectum pertinet ydoneum fundamentum collocare. Ipse autem paulus fundamentum spirituales edificij collocauit corinthiis. Unde supra dixit. Ego platur: sicut enim se habet fundamentum in edificio: sic platuratio in platis. Per vtrumque enim significat spiritualiter prima predicatio fidei. Unde et ipse dicit. Ro. 15. Sic autem predicauit euangelium non ubi notatus est Christus: ne super alienum fundamentum edificare. et ideo se comparat sapienti architecto. Hoc autem non sicut virtuti attribuitur: sed gratie dei: et hoc est quod dicit. Secundum gratiam dei quod data est mihi. quod scilicet me aptum et ydoneum ad hoc ministrum fecit. infra. 4. Abundanti omnibus laboraui non autem ego: sed

gra dei mecu. **C**Secdo describit labores alioꝝ dicēs. Alio aut. i. q̄cuq; iter vos laborat. supedificat fundamēto a me posito. Qd̄ qd̄ pōt ad duo referri. Uno qd̄ez modo iqtū aliquis supedificat fidei in seipso fundate. p̄fectum charitatis et bonoꝝ opeꝝ. p̄. De. z. Et ipsi tāq; lapides viui sup edificamini. Alio ad doctrinā quā q̄s fundatā in alijs p̄fectius manifestat. Uñ Jer. p̄. d̄. Ut edifices et plātes. Et fz hoc idē significat hec supedificatio: qd̄. s̄. rigatio.

CDeide cū dicit. (Unusq; supēdit rē.) Subiūgit monitionē dicēs. Dicitur est qd̄ ad alios p̄tinet supedificare. vnusq; supēdit aut videat. i. diligēter attendat quō supedificet. i. qualē doctrinā fidei fundatā i alijs supaddat vel q̄lia opa fidei i se fundate. puer. 4. Oculi tui videāt recta et palpebre tue p̄cedāt gressus tuos. **C**Secdo r̄idet tacite q̄oni: quare. s̄. ad moneat alios de supedificatiōe et nō de fūdatiōe vel poti⁹ assignat rōnē: q̄re dixerit qd̄ ad alios p̄tinet supedificare dicēs. Fūdāmētuz aliō nemo pōt ponere p̄ter id qd̄ positū ē. s̄. a me: qd̄ ē iesus x̄ps q̄ hitat in cordib⁹ v̄ris p̄ fidē. vt dicitur Eph. 3. Et de fundamēto d̄r Esa. 28. Ecce ego mittā in fundamētis syon lapidē angularē p̄batū p̄ciosum. i. in fundamēto fundatū. **C**Sz v̄r eē: qd̄ d̄r Apoc. 21. Mur⁹ ciuitatis h̄is fundamēta. i. z. i ipsi. i. z. noia aplōꝝ. Nō q̄ sol⁹ x̄ps est fundamētū. **C**Dōz est aut qd̄ duplex est fundamētū. Unū qd̄ qd̄ p̄ se fz soliditatē sic rupes aliq̄ supra quas edificiiū p̄struit: et huic fundamēto x̄ps p̄pat. Ipse enī ē petra. de q̄ d̄r Mat. 7. Fūdātā. n. erat supra firmā petrā. Aliud ē fūdāmētū: qd̄ h̄z soliditatē n̄ ex se fz ex alio solido subiecto: sic lapides q̄ p̄ supponunt petre solide. Et h̄ mō d̄r apli eē fūdāmētū ecclie: qz ipsi p̄ supedificati sūt x̄po p̄ fidē et charitatē. Uñ d̄r Eph. 2. Supedificati. s̄. fundamēta aplōꝝ.

CDeide cū dicit. (Sigs supedificat rē.) Agit d̄ d̄ria mercedis q̄tū ad h̄ qd̄ eā accipiūt sine detrimēto. qd̄ cū de trimēto. Et circa h̄ tria fac. P̄rio docet qd̄ diuersitas opōnū manifestat ex retributiōe. Secdo oñdit q̄n manifestat ibi. (Dies. n. d̄ni.) Tertio oñdit quō manifestat ibi. (Si cui⁹ op⁹ rē.) Circa p̄mū p̄siderādū est qd̄ apls itēdēs oñdere diuersitatē supedificatiōis. 6. ponit. v̄z. tria p̄tra tria. Ex vna qd̄ p̄te auruz argētū et lapides p̄ciosos. Et ex alia p̄te lignū fenū et stipulā. q̄ruz tria. s̄. aur⁹: argētū. et lapides p̄ciosi si h̄nt quādā iclitā claritatē sil⁹ et icōsumptibilitatē et p̄ciositatē. Alia v̄o tria obscura sunt et facile ab igne cōsumunt et vilia sūt. Uñ p̄ aurū: argētū: et lapides p̄ciosos itellr aliqd̄ p̄claz et stabile. p̄ lignū v̄o fenū et stipulā aliqd̄ māle et trāsi toriū. Dicitū ē aut supra qd̄ supedificatio pōt itelligi et q̄tuz ad opa q̄ vnusq; supedificat fidei fundamēto. et q̄tū ad doctrinā quam aliquis doctor vel p̄dicator supedificat in fundamēto fidei ab aplō fundate. Uñ ista diuersitas quā hic apls tāgit ad v̄trāq; supedificatiōez referri pōt. Quidā ḡ referētes hec ad supedificatiōez opeꝝ dixerūt qd̄ per aurū et argētū et lapides p̄ciosos itelligunt bona q̄ q̄s fidei supaddit. Sz p̄ lignū fenū et stipulā debēt itelligi peccata mortalia q̄ q̄s facit post fidē susceptā: s̄ ista expō penit⁹ stare nō pōt. P̄rio qd̄ez qz p̄ctā mortalia sunt opa mortua fm̄ illō Deb. 9. Mūdabit cōscias n̄ras ab opib⁹ mortuis. In h̄ aut edificio nihil edificat nisi viui: fm̄ illud p̄. Pet. 2. Et ipsi tanq; lapides viui supedificamini. Uñ ille qd̄ cūz fide h̄z p̄ctā mortalia nō supedificat: s̄ magis destruit vel violat. p̄tra quē d̄r infra eodē. Si q̄s templuz dei violauerit disperdet illū deus. Secdo qz p̄ctā mortalia magis comparant ferro vel plūbo vel lapidi. tum p̄pter grauitatē. tū qz etiā nō renouant p̄ ignē: s̄ semp in eo manēt i quo sunt p̄ctā v̄o venialia cōparant ligno feno et stipule. tū p̄pter leuitatē. tum ēt qz ab eis aliq; de facili expurgat p̄ ignē. Tertio. qz fm̄ hāc expōnem videt seq qd̄ ille qd̄ moritur i p̄ctō mortali dūmō fidē retineat finalr salutē cōsequat li

cet p̄mo aliq; penas sustineat. Sic. n. sequit. Si cui⁹ opus arserit detrimētū patiet: ipse aut salu⁹ erit: sic tñ q̄si p̄ ignē. Qd̄ qd̄ d̄ria manifeste sine apli q̄ d̄r infra. 6. Neq; fornicari neq; ydolis fūietes et. regnū dei possidebūt. Et Hal. 5. Qui talia agunt regnū dei nō possidebūt. Nō est aut ali cui salus nisi in regno di. Nā qd̄ ab eo excludunt mittunt i ignē eternū: vt d̄r Mat. 25. Quarto. qz fides nō pōt dici fundamētū nisi p̄ quā x̄ps hitat in nobis. cū supra dicitū sit qd̄ fundamētū ē ipse x̄ps iesus. Nō enī habitat x̄ps in nob per fidē in formē. Aliogn hitaret in demonibus de qb⁹ scri ptuz est Jac. 2. Et demōes credunt et p̄temiscunt. Uñ qd̄ d̄r Eph. 3. Dabitare x̄pm p̄ fidē in cordib⁹ n̄ris. oz itelligi de fide p̄ charitatē formata: cū scriptuz sit p̄ Joā. 4. Qui manet in charitate in deo manet et d̄s in eo. Nec est fides q̄ p̄ dilectionē opatur: vt d̄r infra. 13. Caritas nō agit p̄p̄rā. Uñ manifestū ē qd̄ ille qd̄ opat p̄ctā mortalia: nō h̄z fidē formatā: et ita nō h̄z fundamētū. opz ḡ itelligere qd̄ tam il le qd̄ supedificat fundamēto aurū argentuz lapides preciosos: q̄z et ille qd̄ supedificat lignum fenū stipulaz viter p̄ctā. Ad hōꝝ ḡ distinctionē itelligēdū ē qd̄ actus hūani ex obis sp̄z habet. Duplex est aut obm̄ humani act⁹. s̄. res spūalis et res corp̄alis. qd̄ oba d̄rnt triplr. P̄rio qd̄ q̄tū ad h̄ qd̄ res spūales sunt perpetue. res autē corp̄ales sunt transi torie. Uñ. 2. Lozin. 4. Que vident tēporalia sunt: q̄ autez nō vident eterna. Secdo q̄tuz ad hoc qd̄ res spūales in se ipsis claritatē habēt: fm̄ illud Sap. 6. Clara est et que nūq; marcescit sapia. Res corp̄ales obscuritatē habēt ex materia. Uñ d̄r Sap. 2. Umbre trāsitus est tps n̄rm. Tertio q̄tū ad h̄ qd̄ res spūales sunt p̄ciosiores et nobiliores reb⁹ corp̄alib⁹. vñ puer. 3. dicit de sapia. P̄ciosior ē cūctis opib⁹. Et Sap. 7. De auruz in p̄paratiōe illi⁹ arena est exi gua et tāq; lutuz estimabit argētuz in p̄spectu illius. Et id opa qd̄ h̄o inicit reb⁹ spūalib⁹ et d̄inis: cōparant auro argēto et lapidi p̄ciosos: q̄ sunt solida clara et p̄ciosā. ita tñ qd̄ p̄ auruz designent ea qd̄ h̄o tēdit in ipm̄ deuz p̄ cōtemplatiōnē et amorē. vñ d̄r can. 5. Caput ei⁹ auruz optimuz. caput. n. x̄pl est d̄s. vt d̄r Esa. 48. de quo auro d̄r Apoc. 3. Suadeo tibi emere a me auruz ignituz. i. sapiāz cū charitate. Per argētuz significat act⁹ qd̄ h̄o adheret spūalib⁹ credēdis et amādis et cōtēplandis. vnde in Glo. referit argētū ad dilectionē p̄rimi. p̄pter qd̄ et in ps. P̄ene colūbe describūtur de argentate cui⁹ supior ps. i. posteriora describunt esse in pallore auri. Sz p̄ lapides p̄ciosos designatur opa diuersa rū virtutū qd̄ aia hūana ornat. vnde d̄r Ecc. 5. Quasi vas auri solidum ornatū oī lapide p̄cioso. Vel etiā mādata legis dei: fm̄ illud ps. Dilexi mādata tua super auruz et topazion. Opera vero humana quibus homo itēdit rebus corp̄alibus habēt quosdaz gradus p̄out quedaz sunt alijs stabiliora. quedam vero facilius cōsumptibilia. nam ipsi hoies iter creaturas carnales digniores sunt et p̄ successio nem cōseruātur. Unde comparatur lignis: fz illud Judi. 9. Ferūt ligna siluarum vt eligerēt super se regē. Caro autem hois facilius corumpitur per ifirmitatem et mortez. Unde comparatur feno: fm̄ illud Esaia. 40. Dis caro fenū. Ea vero que pertinet ad gloriā huius mūdi facillime trāsēit. vnde stipule comparatur. vnde in psal. sequit. Pone illos vt rotam et vt stipulam ante faciem vēti. Sic ergo superedificare aurum et argētuz et lapides p̄ciosos est superedificare fidei fundamēto ea que pertinet ad cōtemplationē sapie diuinoruz et amorē dei et deuotionē sanctorum et obsequiū p̄ximoruz et ad exercitiū virtutū. Superedificare vero lignum fenū et stipulam: est supadderē fidei fundamēto ea que pertinet ad dispōnez humana rum rez et ad onera carnis et ad exteriorē gloriā. **C**Sciēduz tamē qd̄ cōtingit aliq̄ hōiem id itendere tripliciter.

Ad corinthios I.

Uno modo ita q̄ in his finē constituat: et cū hoc sit peccatum mortale per hoc homo nō superedificat: sed econuerſo fundamētō aliud fundamētum collocat. Nam finis est fundamētus in rebus appetibilibus que querūtur p̄pter fines. Alio modo aliquis itendit vti predictis rebus totaliter ordinans eas in dei gloriā: et q̄ opera specificātur ex fine itento hoc iam nō erit edificare lignū fenū et stipulā: sed aurū argentū et lapides preciosos. Tertio modo aliq̄ licet in his finē nō constituat nec vellet p̄pter ista contra deū facere: afficitur tamē ad ista magis q̄ deberet. ita q̄ per hec retardat ab his que dei sunt quod est peccare venialiter. et hoc p̄prie est superedificare ligna fenū stipulā. non q̄ ipsa superedificentur p̄prie loquendo: sed q̄ opera ad temporalium curas p̄tinentia habent venialia adiuncta propter vehementiore affectus ad ipsa: que quidē affectio s̄m q̄ magis et minus inheret: ligno feno et stipule comparantur. Et dupliciter potest distingui. vno modo s̄m p̄manentiam rerum spiritualium: vt p̄us dictum est. Alio modo s̄m vehementiaz adhesionis. ¶ Sciēduz tamē q̄ et illi qui spiritualibus rebus itēdunt nō omnino possunt absolui a cura rerum temporalium: nec etiā qui in charitate rebus temporalibus itēdunt sunt omnino a rebus spiritualibus vacui: sed studio diuersificātur. Nam quidā studiū vite sue ordinant ad spiritualia. temporalibus vero nō itēdunt nisi in q̄tum requirit necessitas corporalis vite. Qui dam vero studiū vite sue applicāt ad temporalia pecuranda: vtuntur tamē spiritualibus rebus ad directiones vite sue. P̄mi igitur superedificāt aurū argentū lapides preciosos. Secūdi vero superedificant fenū lignū et stipulā. Ex quo patet q̄ illi qui superedificāt aurū argentū et lapides preciosos: habēt aliquid de peccatis venialibus: sed nō in q̄titate notabili p̄pter h̄ q̄ modicū attigūt de cura temporalium rerū. Illi etiā q̄ superedificant lignū fenū stipulāz habēt aliquid stabile preciosū et preclarū: s̄ in minori quātitate. s̄ in q̄tum dirigūtur per bona spiritualia. potest autē et hec diuersitas referri ad superedificationē doctrinē. Nam illi q̄ fidei ab apostolis fundate per suā doctrinā superedificāt solidā veritatē et clarā siue manifestā et ad ornāmētū ecclesie pertinet: superedificāt aurū argentū lapides preciosos. Unde p̄uer. 10. Argētū electū labia iustit. Illi vō q̄ ab apostolis fundate supaddunt in sua doctrina aliqua inutilia et que nō sunt manifesta nec veritatis rōne firmātur: sed sunt vana et inania. superedificāt lignū fenū stipulā. Un̄ dicit̄ Jere. 23. Qui habet somnū narret somnū et q̄ habet s̄monē meū loquat̄ s̄monē meū vere. qd̄ palleis ad triticū: Qui vō falsitatē doceret nō superedificaret s̄ magis subuerteret fundamētū. Dicit̄ ḡ si quis superedificat vel operādo vel docēdo sup fundamētū hoc. i. sup fidē formatā in corde v̄l sup fidē fundatā ab apl̄s et p̄dicatāz aurū et argētū aut lapides preciosos. i. spūalia opera vel preclarā doctrinā. Vel lignū fenū stipulā. i. corporalia opera vel friuolā doctrinā: vniuscuiusq̄ op̄ manifestum erit. s̄ in dño iudicio quale sit. nō. n. latet p̄ hūanā ignorantiā. Nā qdā vidētur superedificare aurū argētū lapidē preciosūz. q̄ tñ superedificāt lignū fenū stipulā in reb̄ spūalib̄ corporalia meditatēs. puta lucrū vel fauorē hūanūz: qdā vō vidēt superedificare lignū fenū stipulam. q̄ tñ edificāt aurū argētū et lapidē preciosūz: q̄ i administratiōe temporalium nihil nisi spūalia cogitat. Un̄ et sopho. p̄ dicit̄. Scrutabor hierlm̄ in lucernis. et Luc. 12. Nihil opertū qd̄ nō reuelet̄. ¶ Deide cū dicit. (Dies. n. dñi.) Quidit̄ q̄n̄ hec manifestatur. et p̄mo ponit tēpus manifestatiōis. cū dicit. (Dies eniz dñi declarabit.) ¶ Circa qd̄ sciēdu est q̄ tūc dicit̄ esse tēpus et dies alicui⁹ rei q̄n̄ est in optimo statu et maximo sui posse. Un̄ et Ecc. 4. dicit̄. Dia tempus habēt. Quādo ḡ hō

suam volūtātē implet etiā cōtra deū tūc est dies hoīs. Un̄ dicit̄ Jere. 17. Diē hoīs non desideravi tu scis. Dies vō dñi dicitur q̄n̄ volūtās dñi cōplet̄ de hoīb̄ q̄ p̄t̄ iusticiā vel p̄miabūt vel dānabūt: s̄ illd̄ ps. Cū accēpo tps ego iustitias iudicabo. Un̄ s̄ triplex dei iudiciū tripl̄ pot̄ itelligi dies dñi. Erit. n. qdā iudiciū ḡniale oīuz s̄ illd̄ Mat. 12. Viri niniuite surgēt in iudicio. Et s̄ h̄ dies dñi d̄ nouis simus dies iudicij. de quo 2ª Thessalo. 2. Non terreamini q̄si iſter dies dñi. Et s̄m hoc itelligit̄. Dies dñi declarabit: q̄ in die iudicij manifestabit̄ d̄ria humanoz meritoꝝ. Ro. 2. In die q̄n̄ iudicabit̄ dñs occulta hoīuz. Alio autē est particulare iudiciū qd̄ fit de vnoquoq̄ i morte ipsi⁹ de quo habet̄ Luc. 16. Mortu⁹ ē diues et sepultus ē in inferno mortu⁹ ē autē medicus et portat⁹ est ab angelis i sinū abrahe. Et s̄m hoc dies dñi pot̄ itelligi dies mortis: s̄m illud. i. Thessa. 5. Dies dñi: sic fur in nocte ita veniet. Sic ḡ dies dñi declarabit: q̄ i morte vniuscuiusq̄ eius merita patēt. Un̄ d̄ p̄uer. 11. Mortuo hoīe ipio nulla erit vltra spes. et eiusdē. i. 4. Sperat̄ at̄ iustus i morte sua. Tertiu autē ē iudiciū i hac vita i q̄tū d̄s p̄ tribulatiōes hui⁹ vite iterdū hoīs pbat. Un̄ d̄ ifra. i. Cū iudicamur a dño corripimur vt nō cū h̄ mūdo dānemur. Et s̄m h̄ d̄ dies dñi dies tēporalis tribulatiōis. de quo d̄ Sopho. p̄. Uox d̄ci dñi amara tribulabit̄ ibi fortis. Dies ḡ dñi declarabit: q̄ in tpe tribulatiōis affect⁹ hoīs pbat. Ecc. 17. Uasa figuli pbat fornax et hoīes iustos tētatio tribulatiōis. Scd̄o ostēdit p̄ qd̄ fiet ista declaratiō: q̄ p̄ ignē. v̄l seq̄. Q̄ i igne reuelabitur. s̄ dies dñi. nā dies iudicij reuelabit̄ in igne q̄ p̄cedet faciē iudicis exurēs faciē mūdi et inuolēs reprobos et iustos purgās. de quo d̄ i ps. Ignis an̄ ipm̄ p̄cedet et iſlamabit̄ i circuitu inimicos ei⁹. Dies autē dñi q̄ ē dies mortis reuelabitur i igne purgatorij p̄ que purgabit̄ si qd̄ i eltis iueniet̄ purgādū d̄ quo pot̄ itelligi: qd̄ d̄ Job. 23. Probabit̄ me q̄si aurū qd̄ p̄ ignē trāsit. Dies vō q̄ ē dies tribulatiōis dño iudicio p̄mis se reuelat̄ i ignē tribulatiōis. de q̄ d̄ Ecc. 2. In igne pbat̄ aurū et argētū: hoīs vō acceptabiles i camio tribulatiōis. Tertio ponit effectū manifestatiōis. cū subdit. Et vniuscuiusq̄ op̄ q̄le sit ignis p̄babit. q̄. s̄. p̄ que libz igniū p̄dcōz p̄bant̄ merita hoīs vel demerita. v̄l i ps. d̄. Igne me examinaſti: et nō ē inuēta i me iniquitas. In his trib̄ q̄ h̄ apl̄s ponit̄ p̄m̄ ē d̄celo duoz seq̄ntiū. Si. n. dies dñi reuelat̄ i igne et ignis pbat̄ q̄le sit vniuscuiusq̄ opus. cōsequēs est q̄ dies dñi declaret̄ d̄riam operuz humanoz.

¶ Deū cū diē. (Si c̄ op̄ tē) ostēdit mōz p̄dcē manifestatiōnis et p̄ q̄ ad bona opa. cū diē. Si c̄. i. alicui⁹ op̄ qd̄ ip̄e sup̄ edificauit̄ māfit. s̄ i igne ille. s̄ q̄ superedificauit̄ mercedē accipiet. Jer. 31. Est merces opi tuo. Et Esa. 40. Ecce merces ei⁹ cū eo. D̄ at̄ aliqd̄ op̄ i igne p̄māere illeſū dupl̄. Uno ex pte ipsi⁹ operātis: q̄. s̄. ille q̄ h̄ fac̄ op̄. s̄. bone doctrine v̄l qd̄cūq̄ bonoz opeꝝ p̄p̄ h̄ op̄ n̄ punit̄ i q̄m̄. s̄. nec torq̄bit̄ igne purgatorij: n̄ igne q̄ p̄cedet faciē iudicis: n̄ et estuat igne tribulatiōis. Qui. n. non imoderate tēporalia dilexit. d̄ns ē q̄ n̄ nimis doleat d̄ eoz amissiōe. Dolor. n. catur ex amor̄ rei q̄ amittit̄. Un̄ sup̄flu⁹ amor sup̄fluū ḡnat̄ dolorē. Alio p̄t̄ itelligi ex pte ipsi⁹ opis. q̄. n. p̄dcōz iudiciorz sup̄ueniēte hoī p̄manet et op̄ bone doctrine vel qd̄cūq̄ aliū bonū op̄. Nā igne tribulatiōis sup̄ueniēte nō cessat hō neq̄ a vā doctrinā neq̄ a bono ope v̄tut̄: v̄tūq̄ at̄ hoz p̄māet hoī q̄tū ad meritū et in igne purgatorij et igne q̄ p̄cedit faciē iudicis. Secūdo ostēdit dies q̄tū ad mala opera d̄icens. Si cui⁹. i. alicui⁹ op̄ arserit. s̄. p̄ aliquē igniuz p̄dictoꝝ rū detrimētū patiet̄. s̄ q̄ hoc opat̄ ē nō tñ v̄l q̄ dānatōez. Unde subdit. Ip̄e autē saluus erit. s̄. salute eterna s̄m illd̄ Esa. 45. Saluatus est israhel in dño salute eterna. sic tñ q̄si per ignē que. s̄. p̄us sustinuit vel in hac vita vel in fine hui⁹

vite vel in fine mudi. Vbi dicitur in psal. *Trāsumus per ignē ⁊ aquā ⁊ eduxisti nos in refrigeriū. Et Esa. 43. Cū trā fieris per ignē nō cōbureris; ⁊ flāma nō cōburet te; qz ego dñs deus saluator tuus. Dicit autē opus alicuius ardere dupl̄r. Uno modo ex parte operātis: iqtū. s. aliq̄s affligit igne tribulatiōis ppter imoderatū affectū quo superflue terrena diligit: ⁊ punit igne purgatorij vel igne q̄ pcedet faciē indicis ppter pctā venialia: q̄ circa curā tēporaliū cōmisit. siue etiā p friuola ⁊ vana que docuit. Alio modo ardet opus in igne ex parte ipsius operis: qz. s. tribulatiōe su perueniēte homo nō pōt vacare nec doctrine vane: nec terrenis opibus: s̄m illud psal. In illa die peribūt oēs cogitatiōes eoz. Nec etiā igne purgatorij vel pcedēte faciē indicis remanebit ei aliqd̄ p̄dictoz vel ad remediū v̄l ad meritū. Et s̄m dupl̄r patitur detrimētū vel iqtū ipse punitur in q̄tū p̄dit id quod fecit. ⁊ q̄tū ad hoc dicitur Ecclē. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet: ⁊ qui opatur illō ibit cū illo: ⁊ omne opus electū in fine iustificabit: ⁊ q̄ opatur illud honorificabitur in illo. Quoz p̄m̄z p̄inet ad eū q̄ superedificat lignū fenuz ⁊ stipulā. qd̄ est opus digne ardens. Secūduz autē pertinet ad euz q̄ superedificat aurum argentuz lapides preciosos. qd̄ est opus manēs in igne absq̄ detrimēto.*

¶ Lectio. III.

Nescitis quia templum dei estis ⁊ spiritus dei habitat in vobis. Si quis autē templū dei violauerit disperdet illum deus. Templum enim dei sanctus est: quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiēs esse in hoc seculo: stultus fiat vt sit sapiēs. Sapientia enī huius mudi stulticia est apud deuz. Scriptum est enim. *Comprehēdā sapientes in astutia eoz. Et iterum. Dominus nouit cogitationes sapientiu: quoniam vane sunt. Nemo itaq̄ gloriatur in hominib̄. Quia enī vestra sunt siue Paulus siue apollo: siue cephas: siue mūdus siue vita siue mors: siue p̄ntia siue futura. Quia enī vestra sunt: vos autē xp̄i: xp̄s autē dei.*

¶ Supra ondit apl̄s que sit merces bñ laboratiū. hic agit de pena male laboratiū siue destruetiū. Et circa hoc duo facit. p̄mo demonstrat penā. Secūdo excludit errorē contrariū ibi. (Nemo vos seducat.) Ondit autē penā operatiū ad destructionē psequēs s̄militudinē edificij spūalis. Et circa hoc tria facit. p̄mo ostēdit dignitatē spūalis edificij. Scdō determinat penā d̄struetiū ibi. (Si qs.) Tertio assignat rationē pene ibi. (Tēplū enī dei rē.) Dicit q̄ p̄mo dicitū est q̄ ille qui superedificat mercedē salutis accipiet vel sine detrimēto vel cū detrimēto: sed vt possitis agnoscere que sit pena male in vobis laboratiū: oportet vos vestrā dignitatē agnoscere: quam p̄mo ponit dicēs. An vos nescitis: quia vos fideles xp̄i estis tēplū dei. Eph. 2. In quo oīs edificatio cōstructa crescit in tēplū sanctus in dño in quo ⁊ vos coedificamini in habitaculū dei. Secūdo probat q̄ fideles sint tēplum dei. est enī de ratiōe templi q̄ sit habitaculus dei: s̄m illud psal. Deus in tēplo sancto suo. Unde omne illud in quo deus habitat potest dici templū. Habitat autē deus p̄ncipaliter in seipso: quia ipse solus se cōprehendit. Unde ⁊ ipse deus tēplū dei dicitur. Apoca. 21. Dñs deus omnipotēs tēplū illius est. Habitat etiā de⁹ in domo sacrata per spiritualement cultū qui in ea sibi exhibetur. ⁊ ideo domus sacrata dicitur templum: s̄m illud psal.

Adorabo ap̄ templum sanctum tuum rē. Habitat etiam deus in omnibus per fidem que per dilectionē operatur: s̄z illud Eph. 3. Habitare christū per fidez in cordibus vestris. Unde ⁊ ad probandū q̄ fideles sint tēplū dei subiungit q̄ inhabitatur a deo: cuius dicit. (Et spūs dei habitat in vobis.) Et Ro. 8. Dicitū est. Spiritus qui suscitauit iesum xp̄m habitabit in vobis. Ecclē. 36. Spūm meum ponaz in medio vestri. Ex quo patet q̄ spūs sanctus est deus per cuius inhabitationē fideles dicuntur templū dei. Sola enim inhabitatio dei templū dei facit: vt dicitur est. Est autē considerandus q̄ deus est in oibus creaturis in q̄bus est per essentiam potētiam ⁊ presentiam iplens omnia bonitatibus suis: s̄m illud Jere. 23. Celuz ⁊ terraz ego implebo. Sed spiritualiter dicitur deus inhabitare tanquā in familiarī domo in sanctis: quoz mens capax est dei per cognitionē ⁊ amorē etiam si ipsi in actu non cognoscant ⁊ diligāt: dūmodo habeāt per gratiā habitū fidei ⁊ charitatis: sicut patet de p̄teris baptizatis. Et cognitio sine dilectione nō sufficit ad inhabitationē dei: s̄m illud p̄ Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Inde est q̄ multi cognoscunt deuz vel per naturales cognitionē vel per fidez iformē: quos tamē nō inhabitat spiritus dei.

¶ Deinde dicit. (Si quis autē templū dei violauerit.) Violatur autē templū dei dupliciter. Uno modo per falsas doctrinā que nō superedificatur fundamēto. sed magis subruit fundamētum ⁊ destruit edificium. Unde dicitur Ecclē. 13. de falsis prophetis. Violabāt me ad populū meuz propter pugillū ordei ⁊ fragmētū panis. Alio modo violat aliquis tēplū dei per peccatū mortale: per quod aliquis vel seipsum corumpit vel alius opere vel exēplo. Unde dicit Malach. 2. Lotamianit iudas sanctificationē dñi quā dilexit. Sic autē dignū ē. vt disperdatur ille a deo p̄ dānationē eternā qui violat spūale tēplū dei vel qualitercūq̄ pollut. Unde dicitur Mal. 2. Disperdet dominus viruz qui fecerit hoc magistrum ⁊ discipuluz. Et in psal. Disperdat dominus vniuersa labia dolosa rē.

¶ Deinde dicit. (Tēplū dei rē.) Assignat rationē eius quod dixerat de sanctitate templi. Qui enim aliquam res sacram violat: sacrilegium cōmittit. vnde dignū est vt disperdatur. Templum enim dei est sanctus quod estis vos. sicut supra dictum est. ⁊ in psal. dicitur. Sanctum est templum tuuz mirabile in equitate. ⁊ alibi. Domuz duam domine decet sanctitudo. Est quidez in materiali tēplo quedam sacramentalis sanctitas prout templū diuino cultui dedicatur: sed in fidelibus christi est sanctitas gratie quā consecuti sunt per baptismuz: s̄m illud. infra sexto. Abluti estis. sanctificati estis.

¶ Deinde cum dicit. (Nemo vos seducat.) Excludit errorem contrarium. Et primo monet fideles vt sibi caueant a seductione errorum. Secundo docet medium cauendi. ibi. (Si quis inter vos.) Tertio rationem assignat. ibi. (Sapientia enim huius mundi rē.) ¶ Circa primū sciēdum est q̄ quidaz dixerunt q̄ deus neq̄ punit neq̄ remunerat hominuz facta. ex quozum persona dicitur Sopho. p̄mo. Qui dicit in cordibus suis nō faciet bene dominus ⁊ nō faciet male. Et t̄ren. 3. Quis est iste qui dixit vt fieret domino nō iubēte: Ex ore altissimi nō egredietur bonus: neq̄ maluz. Ad hunc ergo errorem excludendū dicit. Nemo vos seducat: asserens scilicet q̄ ille qui tēplū dei violat. non disperdat a deo: sicut Ephe. 5. dicitur. Nemo vos seducat inanibus verbis. propter hoc enī venit ira dei in filios diffidentie.

¶ Deinde cū dicit. (Si quis iter vos rē.) docet modū cauēdi h̄s seductionē. ¶ Ubi sciēdū est q̄ quidā dixerūt deuz nō punire pctā boiū in itētes rōnib̄ hūane sapie. puta q̄

Ad corinthios I.

deus non cognoscat singularia que sunt hic: ex quorum persona dicitur Job. 22. Circa cardines celi pambulat: nec nostra considerat. Ad hoc ergo vitandum dicit. (Si quis iter vos videtur esse sapiens in hoc seculo.) i. sapientia seculari que in eo quod contrariatur veritati fidei non est sapientia: licet videatur esse. (Stultus fiat.) abiciendo istam sapientiam apparebit ut sit sapiens. i. secundum sapientiam divinam que est vera sapientia. Et hoc etiam observandum est non solum in his in quibus secularis sapientia contrariatur veritati fidei: sed etiam in omnibus in quibus contrariatur honestati morum. Unde proverbia. 3. de. Deo seculum morante confortatus est etc.

Deinde cum dicit. (Sapientia enim huius mundi etc.) assignat rationem eius quod dixerat. Et primo ponit rationem. videtur enim inceptam monitionem fecisse ut aliquis fieret stultus et verecepta esset si stulticia illa de qua loquebatur esset per abnegationem vere sapientie: sed non est ita. Sapientia enim huius mundi stulticia est apud deum. Dicitur autem sapientia huius mundi que principaliter mundo innotuit. Nam illa que per res huius mundi ad deum attingit non est sapientia mundi sed sapientia dei: secundum illud Roma. primo. Deus enim illis revelavit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sapientia ergo mundi que sic rebus mundi intendit ut ad divinam veritatem non pertingat stulticia est apud deum. i. stulticia reputatur secundum divinam iudicium. Esa. 19. Stulti principes thenceos: sapientes consiliarii pharaonis dederunt consilium insipientes. Secundo probat quod dixerat per duas auctoritates: quarum prima scribitur Job 5. Unde dicit. Scriptum est comprehendam sapientes in astutia eorum. Comprehendit autem sapientes dominus in astutia eorum quia per hoc ipsum quod astutie cogitant contra deum. impedit deus eorum conatus et implet suum propositum sicut per malitiam fratrum Joseph voluntatem impedire eius principatum impletum est per divinam ordinationem quod Joseph in egypto videtur principaretur. Unde et ante premissa verba dicit Job. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint implere manus eorum quod ceperat: quia ut dicitur puer. 21. Non est sapientia non est scientia non est consilium contra dominum. Secunda auctoritas sumitur ex psalmo. 111. dicit. Et iterum scriptum est. Dominus novit cogitationes sapientium. i. secundum sapientiam mundi quoniam varie sunt. quia si non pertingunt ad finem cognitionis humane que est cognitio veritatis divine. Unde dicitur Sapientia. 13. Vanus sunt omnes homines in quibus non subest sapientia dei.

Deinde cum dicit. (Itaque nemo gloriatur in hominibus.) infert conclusionem principaliter intentam. scilicet quod non debeant gloriari de ministris dei. et primo concludit propositum ex predictis dicens. Itaque ex quo ministri nihil sunt sed laborant pro mercede. nemo gloriatur in hominibus: sicut et in psalmo dicitur. Nolite confidere in principibus neque in filiis hominum in quibus non est salus. Et Ieremias. 17. Maledictus vir qui confidit in homine etc. Secundo rationem assignat ex dignitate fidelium christi assignans ordinem fidelium in rebus. et primo ponit ordinem rerum ad fideles christi dicens. (Dia vestra sunt.) Quasi dicat. Sic homo non gloriatur de rebus sibi subiectis: ita et vos gloriari non debetis de rebus huius mundi que omnia sunt vobis data a deo sed illud psalmo. Dia subiecisti sub pedibus eius. Exponit autem que omnia. iter que primo ponit ministros christi qui sunt divinitus ordinati ad ministerium fidelium: secundum illud 2. Cor. 4. Nos autem servos vestros per iesum. et hoc est quod dicit. Sicut paulus qui plantavit. sicut apollo qui rigavit. sicut cephas. i. petrus qui est universalis pastor omnium christi. ut dicitur Io. ultimo. Post hec ponit res exteriores. cum dicit. Sicut mundus qui est contententia omnium creaturarum qui quidem est fidelium christi. eo quod homo per res huius mundi vivatur vel quantum ad necessitatem corporalem vel quantum ad cognitionem dei: secundum illud Sapientia. 13. Magnitudine speciei et creature etc.

Consequenter ponit ea que pertinent ad ipsam hominis dispositionem dicens. (Sive vita sive mors.) quia si fidelibus christi et vita est utilis in qua merentur et mors pro qua ad premia perveniunt: secundum illud Roma. 14. Sive vivimus sive morimur etc. Et phil. primo. Mibi vivere christus est et mori lucrum. Ad hec autem duo reducuntur omnia bona vel mala huius mundi: quia per bona conservatur vita. per mala pervenitur ad mortem. Ultimo ponit que pertinent ad status hominis presentem vel futurum dicens. (Sive presentia.) i. res huius vite quibus vivimus ad merendum (sive futura) que nobis reservantur ad premium. Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram ingrimus. ut dicitur Heb. ultimo. Dia inquit vestra sunt. i. vestre utilitati deseruientia: secundum illud Roma. 8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Sic ergo primo ordo est christi ad fideles. secundus vero fidelium christi ad christum: quos ponit subdens. Vos autem christi estis: quia. s. sua morte redemit. Roma. 14. Sive vivimus sive morimur domini sumus. Tertius ordo est christi secundum quod homo ad deum. ideo addit. Christus autem secundum quod homo dei est. Unde cum deum et dominum in psalmo nominat dicens. Domine deus meus in te speravi. ut nomine dei tota trinitas intelligatur. Quia ergo nullus deus gloriari de eo quod infra ipsum est: sed de eo quod est supra ipsum: ideo non debent fideles christi gloriari de ministris: sed magis ministri de ipsis. 2. Cor. 7. Multa mihi fiducia est apud vos. multa mihi gloriatio pro vobis. Sed fideles christi debent gloriari de christo: secundum illud Gal. ultimo. Mibi absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi. sicut christus de patre: secundum illud Sapientia. 2. Glorietur se patrem habere deum.

CAP. III.

Sic nos existimet homo ut ministros christi: et dispensatores ministeriorum dei. Hic itaque queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Abibi autem pro minimo est ut a vobis iudicet aut ab humano die. Sed neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare quoad usque veniat dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum: et tunc laus erit unicuique a deo.

Superius redarguit apostolus corinthios de hoc quod de quibusdam ministris gloriabantur: hic autem arguit eos quod alios ministros contenebant. Et circa hoc duo facit. primo arguit eorum culpam. Secundo instat ad eorum correctionem ibi. (Non ut confundam vos.) Circa primum duo facit. primo arguit eorum temeritatem qua male de ministris iudicabant. Secundo arguit eorum elationem que christi ministros contenebant ibi. (Voc autem fratres.) Circa primum duo facit. primo ostendit quod sit de ministris christi firmiter sentiendum. Secundo quod non sit de eis temere iudicandum ibi. (Hic iam queritur inter dispensatores.) Dicit ergo primo. Dixi quod nullus vestrum debet gloriari de hominibus tamen quilibet vestrum debet cognoscere auctoritatem officii nostri ad quod pertinet quod sumus mediatores iter christi cui sumus. ad quod pertinet quod dicit. Sic nos existimet homo ut ministros christi. Esa. 61. Sacerdotes dei vocabimini ministri dei nostri dicitur vobis. et iter membra eius que sunt fideles ecclesie: quibus dona christi dispensant. ad quod pertinet quod subditur. Et dispensatores ministeriorum dei. i. secretorum eius: que quidem sunt spiritualia eius documenta: secundum illud. infra. 14. Spiritus est qui loquitur mysteria. Uel etiam ecclesiastica